

6^{ος} ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ και ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

1. ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

1.1. Φορείς - Πλαίσιο

α. Το Πανεπιστήμιο Πατρών διά του Τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου σε συνεργασία με την Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία (ΕΦΕ) και το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών (Ελλάδος) του Παν/μίου Χάρβαρντ (ΚΕΣ) καθώς και με την υποστήριξη της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων (Π.Ε.Φ.) προκηρύσσει τον **6^ο Πανελλαδικό Μαθητικό Διαγωνισμό Φιλοσοφικού Δοκιμίου** υπό το γενικό θέμα:

«Η εμπειρία του ξένου»

σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ανά χειράς «Κανονισμό».

Ο Διαγωνισμός τελεί υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου Πατρών.

Προκηρύσσεται και πραγματοποιείται μετά από έγκριση του αρμοδίου για την παιδεία και εκπαίδευση υπουργείου με την υποστήριξη των υπηρεσιών της Μέσης Εκπαίδευσης.

Επίσης υποστηρίζεται από την Ένωση Καθηγητών για την Προαγωγή της Φιλοσοφίας στην Εκπαίδευση (Ε.Κ.Δ.Ε.Φ.).

β. Απευθύνεται προς τους μαθητές της Β' Λυκείου χωρίς να αποκλείονται ενδιαφερόμενοι μαθητές άλλων τάξεων του Λυκείου. Μαθητές και καθηγητές, που έχουν ενδιαφέρον για την φιλοσοφική σκέψη και την ιστορία της, συμμετέχουν εθελοντικά πέραν των μαθητικών ή υπηρεσιακών τους υποχρεώσεων.

1.2. Σκοποί

Ο Πανελλαδικός Μαθητικός Διαγωνισμός Φιλοσοφικού Δοκιμίου στοχεύει στην καλλιέργεια του φιλοσοφικού λόγου στους μαθητές της Β'/θμιας εκπαίδευσης και, μέσω αυτών, γενικότερα στην προαγωγή της φιλοσοφικής σκέψης στην ευρύτερη κοινωνία. Ειδικά αποσκοπεί στην:

- Ενθάρρυνση και ενίσχυση του φιλοσοφικού προβληματισμού και μεθοδικού στοχασμού στους μαθητές του Λυκείου.
- Εξοικείωση των μαθητών με την δυνατότητα συνεκτικής κριτικής θεμελίωσης των πρακτικών και θεωρητικών τους προσανατολισμών στον κόσμο και την ζωή που παρέχει η φιλοσοφία.
- Παροχή δυνατότητας σε μαθητές με ιδιαίτερα φιλοσοφικά ενδιαφέροντα να γνωρίσουν στενότερα και να προσανατολισθούν στο πεδίο της φιλοσοφίας ως επιστημονικού κλάδου.
- Παροχή δυνατότητας σε μαθητές, τους οποίους ελκύει η φιλοσοφία, να γνωρίσουν αυθεντικά τον φιλοσοφικό τρόπο σκέψης και να εκτιμήσουν ωριμότερα το ενδιαφέρον και τις δυνατότητές τους στο πεδίο αυτό.

- Πρόκριση των μαθητών που θα συμμετέχουν στην ελληνική εκπροσώπηση στην **Διεθνή Ολυμπιάδα Φιλοσοφίας** που διοργανώνεται ετησίως από την Διεθνή Ομοσπονδία Φιλοσοφικών Εταιρειών (FISP: Fédération internationale des sociétés de philosophie).
- Προβολή τόσο εντός της Ελλάδας όσο και σε διεθνές επίπεδο του συντελούμενου εκπαιδευτικού έργου στον τομέα της φιλοσοφίας στην Μ.Ε.
- Ανάδειξη του φιλοσοφικού λόγου ως βάσης για μια συνεκτική και κριτική κοσμοθεώρηση αλλά και για την προσωπική συγκρότηση του σημερινού ανθρώπου και κατ' αυτόν τον τρόπο:
- Ανάδειξη της οικουμενικότητας και επικαιρότητας του φιλοσοφικού στοχασμού αλλά και του ελληνικού φιλοσοφικού λόγου ως αφετηριακού για την ανάπτυξη και εξέλιξη της φιλοσοφίας εν γένει.
- Αναβάθμιση του φιλοσοφικού λόγου στην ελληνική συλλογική συνείδηση και ειδικότερα στην κοινότητα της Μέσης Εκπαίδευσης και προαγωγή της φιλοσοφικής στοιχείωσης ευρύτερα στην ελληνική κοινωνία
  - α)** ως ιστορικά επιβαλλόμενη επιταγή ειδικά για τον πολιτισμό στην Ελλάδα και
  - β)** ως συμβολή για την ανοικοδόμηση ενός ώριμου, κριτικού, πνευματικά συγκροτημένου κοινωνικού σώματος και άρα ως συμβολή για μια σταδιακή αναβάθμιση του κοινωνικού βίου και του δημόσιου λόγου στην Ελλάδα.

Από την εγκαθίδρυση του Πανελλαδικού Διαγωνισμού καθώς και από την οργανωμένη συμμετοχή της Ελλάδας στην Διεθνή Ολυμπιάδα Φιλοσοφίας εκτιμάται ότι θα προκύψει **συγκεκριμένη ωφέλεια** για:

- Τους μαθητές που θα συμμετάσχουν, γιατί τους δίδεται η ευκαιρία να εμβαθύνουν την επαφή τους με ένα αντικείμενο που τους ενδιαφέρει, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να ασκήσουν τις σχετικές δεξιότητες αλλά και να γνωρίσουν βιωματικά τον χώρο της διαλεκτικής αναζήτησης αρχών και την ανάγκη εσωτερικής συνοχής. Ενισχύονται έτσι ατομικά για την παρακολούθηση των σχετικών μαθημάτων του σχολείου και εμπεδώνουν το ενδιαφέρον τους για το πεδίο αυτό.
- Τους ενδιαφερόμενους καθηγητές Μ.Ε. που είτε θα προετοιμάσουν τους μαθητές για τον διαγωνισμό είτε θα συμβάλουν στην διεξαγωγή του ως διορθωτές/βαθμολογητές ή θα συνεργασθούν με την Επιστημονική Οργανωτική Επιτροπή για τον καθορισμό της ύλης κλπ., διότι θα ασχοληθούν εντατικότερα τόσο επί της ουσίας όσο και από πλευράς παιδαγωγικής και διδακτικής με ένα αντικείμενο που τους ενδιαφέρει και το διδάσκουν και θα έχουν την δυνατότητα να συνεργασθούν με ειδικούς από τον ακαδημαϊκό χώρο και να προβληματισθούν και να ανταλλάξουν απόψεις για την βελτίωση της διδασκαλίας των σχετικών μαθημάτων στα σχολεία (αντίστοιχο όφελος θα προκύψει και για τους πανεπιστημιακούς συμμετέχοντες).

- Τόσο τους μαθητές όσο και ιδίως τους καθηγητές που θα καθοδηγήσουν τους μαθητές τους, επειδή θα τους δοθεί η ευκαιρία να αναδειχθεί και να αναγνωρισθεί δημόσια το έργο τους μέσα από διαδικασίες άμιλλας και αριστείας.
- Τις σπουδές φιλοσοφίας στην Ελλάδα, καθώς καθηγητές και μαθητές θα αποκτήσουν σαφέστερη εικόνα για τον χαρακτήρα, το περιεχόμενο και την σημασία του επιστημονικού αυτού κλάδου, με αναμενόμενο αποτέλεσμα ένα υψηλότερο ποσοστό φοιτητών που συνειδητά και από ενδιαφέρον θα επιλέγουν τις σπουδές φιλοσοφίας, πράγμα που θα συμβάλει αφ' εαυτού στην βελτίωση του επιπέδου των σπουδών.
- Τόσο για την Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία όσο και για το ΚΕΣ του Παν/μίου του Χάρβαρντ καθώς οι προαναφερθέντες γενικοί και ειδικοί στόχοι του διαγωνισμού υπηρετούν και τους σκοπούς του έργου αυτών των φορέων.
- Την Π.Ε.Φ., καθώς η φιλοσοφία στην Μέση Εκπαίδευση αποτελεί διακεκριμένη θεματική περιοχή των επιστημονικών και παιδαγωγικών της δραστηριοτήτων.
- Όλους τους εμπλεκόμενους και συνεργαζόμενους φορείς από την ίδια την συνεργασία, καθώς η αμοιβαία γνωριμία και ανταλλαγή μεταξύ των χώρων αυτών θα δώσει την δυνατότητα ουσιαστικότερης και εποικοδομητικής επικοινωνίας προς όφελος των κοινά επιδιωκόμενων στόχων.
- Τα οφέλη αυτά διαχέονται από τους μετέχοντες μαθητές και εκπαιδευτικούς λειτουργούν πολλαπλασιαστικά στον ευρύτερο κοινωνικό, σχολικό και εξωσχολικό, χώρο.

2. ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ - ΚΑΝΟΝΕΣ

2.1. Συμμετοχή

α) Συμμετοχή στον Πανελλαδικό Διαγωνισμό Φιλοσοφίας (ΠΔΦ)

Ο Πανελλαδικός Διαγωνισμός Φιλοσοφίας (ΠΔΦ) διεξάγεται ενιαία για τους μαθητές όλων των σχολείων της δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών προγραμμάτων των ξένων σχολείων που λειτουργούν στην ελληνική επικράτεια (βλ. πιο κάτω ειδική ρύθμιση για τους μαθητές των ξένων προγραμμάτων σχολείων που λειτουργούν στην Ελλάδα) καθώς και των ελληνικών σχολείων της αλλοδαπής.

Ο διαγωνισμός απευθύνεται πρωτευόντως σε μαθητές της Β' Λυκείου χωρίς όμως να αποκλείονται ενδιαφερόμενοι μαθητές άλλων τάξεων του Λυκείου.

Οι συμμετέχοντες μαθητές πρέπει να είναι έλληνες ή αλλοδαποί που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα η/και φοιτούν σε ελληνικά σχολεία υπό την ανωτέρω έννοια.

Τα σχολεία, των οποίων καθηγητές και μαθητές επιθυμούν να συμμετάσχουν στον διαγωνισμό δηλώνουν συμμετοχή στις αρμόδιες Δ/σεις Μ.Ε., όπου

συγκροτούνται κατά τις ανάγκες τοπικές οργανωτικές επιτροπές για την διεξαγωγή της πρώτης φάσης του διαγωνισμού.

Ειδική ρύθμιση για τους μαθητές των ξένων προγραμμάτων των ξένων σχολείων που λειτουργούν στην Ελλάδα:

α) οι μαθητές αυτής της κατηγορίας μπορούν να δηλώσουν άλλη εκτός της ελληνικής γλώσσα για να διαγωνισθούν, συναγωνίζονται όμως κατά τα άλλα επί ίσοις όροις με τους λοιπούς μαθητές του Πανελλαδικού Μαθητικού Διαγωνισμού Φιλοσοφίας.

β) τα γραπτά των μαθητών αυτών διορθώνονται από ειδικούς βαθμολογητές οριζόμενους από την Επιστημονική Οργανωτική Επιτροπή.

γ) οι μαθητές των ξένων προγραμμάτων των ξένων σχολείων που λειτουργούν στην Ελλάδα δεν μπορούν να εκπροσωπήσουν την Ελλάδα στην ΔΟΦ.

Για μαθητές με προβλήματα δυσλεξίας ή ειδικών αναγκών εφαρμόζονται κατ' αναλογία και προσαρμοσμένα στις ειδικές συνθήκες του Διαγωνισμού τα από τον νόμο προβλεπόμενα (πρακτικές οδηγίες ανακοινώνονται σε εγκύκλιο που εκδίδεται έγκαιρα πριν από τον προκριματικό διαγωνισμό).

β) Συμμετοχή στην Διεθνή Ολυμπιάδα Φιλοσοφίας (ΔΟΦ)

- Ο Διαγωνισμός είναι ενιαίος: οι νικητές του ΠΔΦ προτείνονται για πρόκριση στην ΔΟΦ (βλ. κάτω 2.3.Β).
- Ο διαγωνισμός της ΔΟΦ πραγματοποιείται για όλους τους συμμετέχοντες σε μια για αυτούς ξένη γλώσσα: αγγλικά – γερμανικά – γαλλικά – ισπανικά (δηλαδή, για κανένα στην μητρική του γλώσσα).
- Επίσης πραγματοποιείται υποχρεωτικά με χρήση Η/Υ.

Για το λόγο αυτόν οι μαθητές κατά την δήλωση της συμμετοχής τους στον ΠΔΦ στα σχολεία τους δηλώνουν επί πλέον, εάν ενδιαφέρονται να διαγωνισθούν και για την ελληνική εκπροσώπηση στην Διεθνή Ολυμπιάδα Φιλοσοφίας. Για την δήλωση συμμετοχής **δεν** απαιτούνται πιστοποιητικά γλωσσομάθειας.

Οι δεξιότητες στην ξένη γλώσσα και την χρήση Η/Υ εξετάζονται επί πλέον κατά την τελική φάση του πανελλήνιου διαγωνισμού μεταξύ των μαθητών που θα δηλώσουν το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή στην Διεθνή Ολυμπιάδα.

Συμπληρωματικές ρυθμίσεις που αφορούν στην οργάνωση της ελληνικής εκπροσώπησης και στην συγκρότηση της ομάδας με την συμμετοχή εκπαιδευτικών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την FISP και τους διοργανωτές της Διεθνούς Ολυμπιάδας θεσπίζονται σε ειδικό κανονισμό.

2.2. Θέμα του διαγωνισμού

Το θεματικό πεδίο ή τα θεματικά πεδία του διαγωνισμού με επαρκή ενημέρωση για την προετοιμασία των μαθητών ανακοινώνεται **έως τα τέλη**

Οκτωβρίου της εκάστοτε σχολικής χρονιάς από την Επιστημονική Οργανωτική Επιτροπή του Διαγωνισμού.

Η ύλη του διαγωνισμού ορίζεται εντός του πλαισίου των θεματικών περιοχών που περιλαμβάνονται στην ύλη των διδασκομένων στην Μ.Ε. μαθημάτων φιλοσοφίας αλλά και των φιλοσοφικών θεμάτων άλλων μαθημάτων (αρχαία γραμματεία, πολιτική αγωγή, αρχές δικαίου, ιστορία, επί μέρους θέματα στα μαθήματα παραγωγής λόγου κ.λ.π.)

Για την επιστημονική υποστήριξη των συμμετεχόντων καθώς και του έργου των καθηγητών που θα προετοιμάσουν τους μαθητές λειτουργεί ειδική **ιστοσελίδα** από το Τμήμα Φιλοσοφίας του Παν/μίου Πατρών, όπου αναρτώνται προτάσεις βιβλιογραφίας, παραδείγματα θεμάτων, ενώ υπάρχει και δυνατότητα επικοινωνίας, απάντησης ερωτήσεων κλπ. Επίσης μέσω ανακοινώσεων στην ιστοσελίδα θα ενημερώνονται οι ενδιαφερόμενοι για την πορεία της διαδικασίας και ότι άλλο προκύπτει. (<http://www.philosophy.upatras.gr/competition/>)

Για το θέμα της προκήρυξης 2016/17 και τις ειδικότερες θεματικές περιοχές βλ. κεφ. 3 του παρόντος.

2.3. Φάσεις

Ο Πανελλαδικός Διαγωνισμός Φιλοσοφίας διεξάγεται σε **δύο φάσεις**, μια προκριματική και μια τελική. Τα γραπτά παραδίδονται ανώνυμα.

A. Προκριματική φάση: Σάββατο, 25 Φεβρουαρίου 2017

Διεξάγεται τοπικά με την συνδρομή των αρμοδίων γραφείων Δ/σης Μ.Ε. και των τοπικών συνδέσμων φιλολόγων της Π.Ε.Φ.. Περιλαμβάνει δύο αξιολογήσεις:

α) αξιολόγηση των δοκιμίων (4 έως 6 σελίδων) από καθηγητές της Μ.Ε. ανά Δ/ση Μ.Ε. και πρόκριση βάσει αυτών των αξιολογήσεων των γραπτών **με επιτυχία άνω του 70%**. Τα γραπτά που θα έχουν βαθμό επιτυχίας κατώτερο του 70% του άριστα δεν προχωρούν σε δεύτερη αξιολόγηση.

β) τα γραπτά με βαθμό επιτυχίας άνω του 70% του άριστα αποστέλλονται στην Επιστημονική Επιτροπή Διεξαγωγής του Διαγωνισμού και αξιολογούνται εκ νέου από διορθωτές (πανεπιστημιακούς η/και λειτουργούς Μ.Ε.) που ορίζονται από την Επιτροπή.

Ο **τελικός βαθμός επιτυχίας** εξάγεται από τον μέσο όρο του βαθμού της πρώτης και του βαθμού της δεύτερης αξιολόγησης. Σε περίπτωση διαφοράς στην βαθμολογία άνω των τριών (3,0) μονάδων το γραπτό αναβαθμολογείται.

Αποτελέσματα των προκριματικών είναι:

α) η πρόκριση έως **15** μαθητών με την υψηλότερη βαθμολογία για τον **τελικό διαγωνισμό που πραγματοποιείται κεντρικά στο Παν/μιο Πατρών.**

β) η συγκρότηση της ομάδας μεταξύ των προκρινόμενων μαθητών που έχουν δηλώσει ενδιαφέρον και για την ΔΟΦ, οι οποίοι θα συμμετάσχουν στον συνοδευτικό διαγωνισμό στην ξένη γλώσσα, που επίσης πραγματοποιείται στην Πάτρα.

γ) Κατ' εξαίρεσιν, στην λογικά δυνατή περίπτωση, κατά την οποία μεταξύ των προκρινόμενων για τον τελικό του Πανελληνίου Διαγωνισμού δεν συγκαταλέγεται επαρκής αριθμός μαθητών (περί τους οκτώ) που έχουν δηλώσει συμμετοχή και για τον διεθνή διαγωνισμό, προκρίνονται για τον πανελλήνιο τελικό έως το πολύ πέντε (5) ακόμη μαθητές.

Τα αποτελέσματα ανακοινώνονται από την Επιστημονική Επιτροπή Διεξαγωγής του Διαγωνισμού στις Δ/σεις Μέσης Εκπαίδευσης ενώ αναρτώνται και στην ιστοσελίδα του Διαγωνισμού.

B. Τελική φάση: 31 Μαρτίου/1^η Απριλίου 2017

Διεξάγεται στο Παν/μιο Πατρών και περιλαμβάνει:

α) τον Τελικό του Πανελλαδικού Διαγωνισμού Φιλοσοφίας: μεταξύ των έως **15** προκριθέντων για την ανάδειξη **τριών (3) νικητών.** Η γλώσσα του διαγωνισμού είναι η ελληνική. Τα γραπτά αξιολογούνται από δύο βαθμολογητές, που ορίζονται μεταξύ των μελών της Επιστημονικής Ομάδας της Επιτροπής και των διδασκόντων του Τμήματος Φιλοσοφίας Παν/μίου Πατρών.

β) τον συνοδευτικό διαγωνισμό γλωσσομάθειας για την συμμετοχή στην ΔΟΦ: μεταξύ των προκριθέντων μαθητών που έχουν δηλώσει το ενδιαφέρον τους να συμμετάσχουν στην ΔΟΦ. Ο διαγωνισμός διεξάγεται στην ξένη γλώσσα που έχει δηλώσει ο κάθε μαθητής και υποχρεωτικά με χρήση Η/Υ. Από τους μαθητές ζητείται να αποδείξουν την ικανότητά τους στον χειρισμό φιλοσοφικού λόγου στην ξένη γλώσσα αναπτύσσοντας ένα θέμα χαμηλής δυσκολίας από τις θεματικές περιοχές του διαγωνισμού σε ένα σύντομο κείμενο περίπου δύο σελίδων. Τα γραπτά αξιολογούνται από δύο βαθμολογητές, που ορίζονται μεταξύ των μελών της Επιστημονικής Επιτροπής Διοργάνωσης του Διαγωνισμού και των διδασκόντων του Τμήματος Φιλοσοφίας Παν/μίου Πατρών.

γ) την πρόκριση των μαθητών που θα συμμετάσχουν στην Διεθνή Ολυμπιάδα: για την συμμετοχή στην Διεθνή Ολυμπιάδα προκρίνονται **δύο μαθητές κατά σειράν επιτυχίας τους στον πανελλήνιο τελικό,** εφ' όσον η επίδοσή τους στον συνοδευτικό διαγωνισμό στην ξένη γλώσσα κριθεί ως επαρκής (πολύ καλή ή άριστη) για τους

σκοπούς της συμμετοχής. Συγκεκριμένα ισχύουν τα εξής:

α) Η σειρά της πρόκρισης είναι η σειρά επιτυχίας στον πανελλήνιο τελικό διαγωνισμό. β) Σε περίπτωση ισοβαθμίας στον πανελλήνιο τελικό προκρίνεται ο μαθητής με την καλλίτερη επίδοση στο τεστ στην ξένη γλώσσα. γ) Σε περίπτωση ισοβαθμίας και ως προς αυτό περισσότερων των δύο μαθητών επιλαμβάνεται του ζητήματος η Επιστημονική Επιτροπή Διεξαγωγής του Διαγωνισμού, η οποία αποφασίζει με ευθύνη της βάσει πιθανών άλλων αιτιολογημένων κριτηρίων ή ελλείψει κριτηρίων με κλήρωση. δ) Σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αποσταλούν στην ΔΟΦ περισσότεροι από δύο μαθητές.

δ) Ημερίδα Φιλοσοφίας και Βράβευση

Η διεξαγωγή του τελικού διαγωνισμού στο Πανεπιστήμιο Πατρών συνδυάζεται με **ημερίδα φιλοσοφίας**, σε θέμα κοινού ενδιαφέροντος για την Μέση και την Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, ανοικτή για ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Η αναγόρευση των νικητών και η απονομή των βραβείων γίνεται σε ειδική τελετή.

Ως **βραβείο** δωρίζεται στους τρεις επικρατέστερους μαθητές μια σειρά επιλεγμένων βιβλίων φιλοσοφίας. Τα βραβεία χορηγούνται από το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών (Ελλάδας) του Πανεπιστημίου **του Χάρβαρντ**.

3. ΘΕΜΑ ΤΟΥ 6^{ου} ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (2016/17)

3.1 Θέμα του Διαγωνισμού:

«Η εμπειρία του ξένου»

Η εμπειρία του ξένου, του ανοίκειου (με την έννοια εκείνου που δεν είναι δυνατόν να κατανοηθεί με βάση μόνον όσα ξέρουμε για τον «εαυτό» μας), αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο του τρόπου με τον οποίο αποκτάμε συνείδηση για τον εαυτό μας. Διότι κατανοούμε με τον εαυτό μας παράλληλα προς και σε συνάρτηση με το πώς κατανοούμε τους άλλους, τους ξένους. Η εμπειρία του ξένου έχει ένα διττό χαρακτήρα. Από τη μια, είναι μια εμπειρία της **διαφοράς** μας από τον οποιονδήποτε άλλον, τον ξένο (ή, σε συλλογικό επίπεδο, της διαφοράς μεταξύ κοινωνικών ομάδων, γενεών, κοινωνιών και πολιτισμών). Από την άλλη, είναι μια εμπειρία της ανάγκης να **κατανοήσουμε** το ξένο. Τα παραδείγματα αφθονούν: από τη σχέση μας με τους μετανάστες ως άτομα και ως συλλογικότητες (τους οποίους καλούμαστε να σεβαστούμε ως ξένους) μέχρι την γνωστή σε όλους μας φράση του

φίλου ή του γονέα «σε καταλαβαίνω απόλυτα», φράση που απειλεί να καταργήσει το ανοίκειο μεταξύ μας.

Πιο αναλυτικά, η ανθρώπινη ύπαρξη παράγει μορφές ζωής μέσα σε συγκεκριμένες κάθε φορά περιβαλλοντικές και πολιτισμικές συνθήκες. Το υποκείμενο αυτής της διαδικασίας και ο κόσμος του (ο κόσμος μέσα στον οποίο δρα και τον οποίο διαμορφώνει) αποκτούν μια μοναδική μορφή. Η διαδικασία αυτή ισχύει τόσο στην κλίμακα της ατομικής ζωής και έκφρασης όσο και στην κλίμακα της ζωής των συλλογικοτήτων. Αυτό που μας ενδιαφέρει εδώ είναι μια από τις συνεπαγωγές της: αυτή είναι η **διαφορά** ως αρχή της ανθρώπινης συνθήκης και των διανθρώπινων σχέσεων: προσωπικών, ηθικών, κοινωνικών, πολιτικών. Με άλλα λόγια, το γεγονός ότι κάθε ύπαρξη που βρίσκεται απέναντί μου είναι ουσιωδώς ξένη για μένα και εγώ γι' αυτήν. Σημαντικά ερωτήματα γνωσιολογικής και ταυτόχρονα ηθικο-πολιτικής φύσης προκύπτουν από αυτήν τη συνθήκη. Για παράδειγμα, η παραπάνω συνθήκη καθιστά αναγκαία μια στάση σεβασμού απέναντι στο διαφορετικό, στις διαφορετικές μορφές ζωής, στους διαφορετικούς πολιτισμούς: σε τι συνίσταται ο «σεβασμός», έχει όρια και, εάν ναι, ποιας μορφής;). Θέτει δε, ταυτόχρονα, υπό αμφισβήτηση το κατά πόσον είναι δυνατή η κατανόηση αυτού που είναι ριζικά ξένο: υπάρχει κάτι «ριζικά» ξένο και, αν ναι, πού καθρεπτίζεται αυτή η ριζικότητα, π.χ., στη γλώσσα; Για συγκεκριμένους λόγους, τα ερωτήματα αυτά τέθηκαν με τρόπο ρητό στην πορεία του 20^{ου} αιώνα από φιλοσοφικά ρεύματα όπως η «ερμηνευτική» και η «αποδόμηση». Όμως, κάθε πολιτισμός τα έχει, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θέσει και ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός δεν αποτελεί εξαίρεση. Ο φετινός διαγωνισμός σας καλεί να γνωρίσετε την φιλοσοφική αυτή προβληματική και να στοχαστείτε πάνω στην εμπειρία του ξένου, εμπειρία που διαμορφώνει τα πιο βαθιά στρώματα της ύπαρξής μας και αφορά τις πλέον αιχμηρές προκλήσεις που μας επιφυλάσσει η σημερινή ιστορική περίσταση.

Πηγές

Αρχαία Φιλοσοφία

Αντιφών

Ο σοφιστής Αντιφών συνιστά έναν εκπρόσωπο του αρχαίου στοχασμού, του οποίου η σκέψη συνδέθηκε με τον προβληματισμό για το ζήτημα της διάκρισης μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων. Σε απόσπασμα που διασώθηκε από το έργο του, ο Αντιφών κηρύσσει αδικαιολόγητη την διάκριση μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων, λαμβάνοντας αφορμή από την κυρίαρχη τάση της εποχής να σέβεται και να τιμά την ευγενική καταγωγή και να υποτιμά όσους προέρχονται από άσημους και ταπεινούς οίκους. Αμέσως μετά την αναφορά στο ζήτημα αυτό, κάνοντας μία μετάβαση στο θέμα της διάκρισης μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων, ο Αντιφών διατυπώνει την άποψη ότι εφαρμόζοντας μία τέτοια στάση συμπεριφερόμαστε προς αλλήλους ως βάρβαροι, διότι, κατά βάσιν, έχουμε όλοι γεννηθεί εκ φύσεως ώστε να είμαστε όμοιοι από κάθε άποψη, και Έλληνες και βάρβαροι. Ο ισχυρισμός του αυτός, στον βαθμό που μπορεί να αποκατασταθεί το σωζόμενο απόσπασμα, στηρίζεται σε δύο επιχειρήματα: αφ' ενός μεν στο ότι όσα είναι εκ φύσεως αναγκαία για τον άνθρωπο, είναι παντού κοινά και δίνεται η δυνατότητα στους ανθρώπους να τα αναζητούν' αφ' ετέρου δε στο ότι η φυσιολογία και η ανατομία, δηλ. η φυσική σύσταση και η σωματική κατασκευή και διάρθρωση, του ανθρώπου είναι παντού η ίδια, «διότι όλοι αναπνέουμε στον αέρα με το στόμα και την μύτη και όλοι τρώμε με τα χέρια...». Συνεπώς, κανείς δεν ξεχωρίζει, καταλήγει ο ίδιος, ούτε βάρβαρος ούτε Έλληνας.

Προφανώς, τα δύο αυτά επιχειρήματα είναι δυνατόν να αναχθούν και σε ένα, διότι η φυσιολογία και η ανατομία καθορίζουν και τις φυσικές ανάγκες.

Βιβλιογραφία

Αντιφών, Oxy. Pap., XI, no 1364, fr. 1-2 (TLG frg. 5, 1-9). Το απόσπασμα υπάρχει μεταφρασμένο στο:

Guthrie, W.K.C., *Οι Σοφιστές*, MIET, Μετφ. Δ. Τσεκουράκης, σ. 193 και σ. 438, σημ. 8 και 9.

ΠΛΑΤΩΝ

Στο χωρίο 470b- 471c της *Πολιτείας*, ο Πλάτων επισημαίνει πως κατ' αντιστοιχίαν προς τα δύο διαφορετικά ονόματα, *πόλεμος* και *στάσις*, υπάρχουν και δύο διαφορετικά πράγματα: αφ' ενός μεν το *οικείον* και *συγγενές*, αφ' ετέρου δε το *αλλότριον* και *οθνείον*. Για την έχθρα προς το *οικείον* και *συγγενές*, διευκρινίζει, χρησιμοποιούμε την λέξη *στάσις*, ενώ για την έχθρα προς το *αλλότριον* χρησιμοποιούμε την λέξη *πόλεμος*.

Η διάκριση αυτή, καθώς και η σημασιοδότηση των αντίστοιχων όρων, οδηγούν σε μία ορισμένη ερμηνεία της διαφοράς μεταξύ της *στάσεως* και του *πολέμου* που συνεπιφέρει την διαφορετική αξιακή ή αξιολογική τους προσέγγιση. Τα συμπεράσματα αυτά οδηγούν στην διαμόρφωση μιας δεοντολογίας ή αγωγής που καθορίζεται από την διάκριση αυτή, και η οποία με την σειρά της καθορίζει τον τρόπο που πρέπει να συμπεριφέρονται οι ομόφυλοι ή ομοεθνείς όταν συγκρούονται μεταξύ τους αφ' ενός, και όταν συγκρούονται με *άλλους* αφ' ετέρου.

Ο Πλάτων διαρρήδη αναφέρεται σε *Ελληνικόν γένος* και σε *βαρβαρικόν*, και υποστηρίζει ότι το Ελληνικόν γένος σε σχέση με τον εαυτό του είναι *οικείον και συγγενές*, ενώ σε σχέση με το βαρβαρικόν *σθνείον και αλλότριον*. Το *οικείον* στον Πλάτωνα σημασιοδοτείται θετικά, ενώ το *αλλότριον* αρνητικά. Ήδη η σχέση προς εαυτόν προσανατολίζει προς κάτι που αξιολογείται ως καλόν, ενώ η σχέση προς κάτι που εκτείνεται εκτός εαυτού δηλώνει στον Πλάτωνα, και όχι μόνον, αλλά και αλλού στην αρχαία φιλοσοφία, μία έκσταση, μία έκπτωση, δηλ. μία απομάκρυνση από αυτό που κάτι πρωταρχικά και ουσιαδώς είναι.

Οι Έλληνες, σύμφωνα με το Πλατωνικό χωρίο, είναι *φύσει φίλοι* και η έχθρα μεταξύ τους πρέπει να αποκαλείται *στάσις*. Όταν συγκρούονται μεταξύ τους, η Ελλάδα απομακρύνεται από τον εαυτό της, δηλ. στασιάζει, και *νοσεεί*. Όταν οι Έλληνες μάχονται με τους βαρβάρους, οι οποίοι είναι *φύσει πολέμιοι* (εχθροί), την έχθρα αυτή πρέπει να την αποκαλούμε *πόλεμος*. Συνεπαγωγικά, προκύπτει ότι η έχθρα αυτή δεν είναι νόσος.

Βιβλιογραφία

Πλάτων, *Πολιτεία*, Εισ. Σημείωμα- Μετάφραση- Ερμ. Σημειώματα Ν.Μ.Σκουτερόπουλος, εκδ. Πόλις.

Αριστοτέλης

Ο Αριστοτέλης στα *Πολιτικά* κάνει διάφορες κρίσεις για τη φύση των βαρβάρων, δηλαδή των ξένων όπως και για τα πολιτεύματα που αρμόζουν στη φύση τους. Στα παρακάτω επιλεγμένα αποσπάσματα συγκεντρώνονται ορισμένες από αυτές τις κρίσεις.

Αριστοτέλους Πολιτικά:

Βιβλίο Ι. Κεφ. 2 1252α24-β9

Βιβλίο Ι. Κεφ. 6 1255α6-β6

Βιβλίο ΙΙΙ. Κεφ. 2 1275β23-1276α5,

Βιβλίο ΙΙΙ. Κεφ. 14, 1285α18-1285β1, 1285β20-8

Βιβλίο ΙV. Κεφ. 10, 1295α9-29

Νεώτερη Φιλοσοφία:

Herder, Johann Gottfried, «Λέξη και έννοια του ανθρωπισμού» στο: Mendelssohn, Kant, Hamann, ..., *Τι είναι Διαφωτισμός*, (μετφρ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλος, Αθήνα (Κριτική) 1989, σελ. 62-69 [2 επιστολές, 1794].

Levi-Strauss, Claude κεφ.1 «Η επιστήμη του συγκεκριμένου», στο: *Άγρια Σκέψη*, μετφρ. Α. Κυριακίδου-Νέστορος, Αθήνα (Παπαζήσης) 1977 [1^η εκδ. γαλλ. 1962], σ. 97-130.

Ντίλταϊ, Β. *Η γένεση της ερμηνευτικής*, εισ.-μετφρ.-σχόλια Δημήτρης Υφαντής, Αθήνα (Ροές) 2010 [1^η εκδ. γερμ. 1910], ενότητα 1η: «Κατανόηση και ερμηνεία», σελ. 57-64.

Ντίλταϋ, Β. «Η κατανόηση άλλων προσώπων και των εκφάνσεων της ζωής τους», στο: Γ. Κουζέλης, Κ. Ψυχοπαίδης (επιμ.), *Επιστημολογία των Κοινωνικών Επιστημών, Κείμενα*, Αθήνα (νήσος) 1996 [1^η εκδ. γερμ.1927], σελ. 117-136.

Sartre, J. P. *Το Είναι και το Μηδέν*, μετφρ. Κ. Παπαγιώργη, Αθήνα (Παπαζήσης) 2008 [1^η γαλλ. 1943], μέρος 3^ο «Η ύπαρξη του άλλου», ενότητα: «Το πρόβλημα», σελ. 369-386.

3.2 Προετοιμασία

Το θέμα του 6ου Διαγωνισμού 2016/2017 δίδεται ενιαίο χωρίς να χωρίζονται ειδικές ενότητες κατά εποχές ή Σχολές. Ο κατάλογος πηγών που συνοδεύει την προκήρυξη συγκεντρώνει διαφορετικές ιστορικές και συστηματικές προσεγγίσεις της εμπειρίας του ξένου. Οι έννοιες και οι απόψεις που αναπτύσσονται στα κείμενα αυτά προσφέρουν εννοιολογικά πλαίσια για να αναλύσει και να περιγράψει κανείς αυτήν την πτυχή της πραγματικότητάς μας καθώς και κριτικά ερεθίσματα προβληματισμού και αντιπαραβολής των ιδεών από πολλές διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Οι μαθητές και καθηγητές μπορούν να επιλέξουν τα κείμενα, με τα οποία θα ασχοληθούν και τα οποία θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν ως βάση και αφετηρία για μια συγκροτημένη και κριτική συζήτηση των ζητημάτων γνώσης και πράξης, με τα οποία βρισκόμαστε αντιμέτωποι ενώπιον της πραγματικότητας του ξένου.

Στην ιστοσελίδα του διαγωνισμού, προσβάσιμη μέσω της ιστοσελίδας του Τμήματος Φιλοσοφίας του Παν/μίου Πατρών, θα αναρτηθεί και πρόσθετο υλικό, που θα δίνει ερεθίσματα για μελέτη και θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προετοιμασία των μαθητών, χωρίς αυτό να δεσμεύει κατ' ουδένα τρόπο τον καθηγητή. Σκοπός και εδώ είναι η διευκόλυνση και υποστήριξη του καθηγητή, ο οποίος μπορεί σε κάθε περίπτωση να επιλέξει, να ανατρέξει σε άλλην βιβλιογραφία ή να δώσει τις δικές του προεκτάσεις. Επίσης θα υπάρξει η δυνατότητα τόσο για τους καθηγητές όσο και για τους μαθητές να επικοινωνούν ηλεκτρονικά με την *Επιστημονική Ομάδα της Επιτροπής*.

Διεύθυνση: <http://www.philosophy.upatras.gr/competition/>

3.3 Τα ερωτήματα του διαγωνισμού

- Θα τεθούν τρία ερωτήματα εντός του πλαισίου της ενιαίας θεματικής.
- Οι μαθητές θα έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν ένα από τα τρία ερωτήματα σύμφωνα με τους όρους του 6ου διαγωνισμού.

- Τα ερωτήματα του διαγωνισμού θα αντλούνται από την ενιαία θεματική: Η «εμπειρία του ξένου» όπως αυτή οριοθετείται από τα υποδεικνυόμενα βασικά κείμενα.
- Ωστόσο, θα είναι ερωτήματα που θα επιτρέπουν την θεματοποίηση διαφορετικών οπτικών και θα ενθαρρύνουν την αυτόνομη, κριτική και πρωτότυπη ανάπτυξη καθώς και προεκτάσεις σε σύγχρονους προβληματισμούς.
- Ο μαθητής θα κληθεί με αφετηρία και με βάση την κατανόηση των θεμάτων και των κειμένων, με τα οποία έχει ασχοληθεί και την τεχνική και ιστορική γνώση που έχει αποκομίσει, να αναπτύξει αυτοδύναμα έναν κριτικό προβληματισμό γύρω από ένα ζήτημα.
- Κριτήρια αξιολόγησης των δοκιμών θα είναι: η τεχνική καθαρότητα των εννοιών και των διανοημάτων (εννοιολογική σαφήνεια, ακρίβεια) , η ιστορική κατανόηση ως προϋποθέσεις, κυρίως όμως η ικανότητα αυτοδύναμης συνθετικής και κριτικής σκέψης και ανάπτυξης των θεμάτων και η πρωτοτυπία της επεξεργασίας.

4. Ρύθμιση επί μέρους ζητημάτων – Επικοινωνία

4.1. Ρύθμιση επί μέρους ζητημάτων

Οποιαδήποτε ειδικά ή επί μέρους ζητήματα προκύψουν είτε κατά την εφαρμογή του Κανονισμού είτε στην πρακτική οργάνωση του Διαγωνισμού θα αντιμετωπισθούν από την Επιστημονική Επιτροπή Διεξαγωγής του Διαγωνισμού με πρωταρχική ευθύνη του επισπεύδοντος Τμήματος Φιλοσοφίας του Παν/μίου Πατρών σε συνεργασία και με τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Μ.Ε. καθώς και με την συνδρομή των Συνδέσμων Φιλολόγων σε τοπικό ή της Π.Ε.Φ. σε κεντρικό επίπεδο.

4.2. Επιτροπές

- **ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ**

Νικόλαος Καραμάνος, Καθηγητής, Αναπληρωτής Πρυτάνεως επί Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Προσωπικού Π.Π. – Γιάννης Πετρόπουλος, Αν. Καθηγητής, Δ/ντης Κέντρου Ελληνικών Σπουδών (Ελλάδας) Πανεπιστημίου Harvard – Στέλιος Βιρβιδάκης, Καθηγητής, Εκπρόσωπος Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας – Μιχαήλ Παρούσης, Αν. Καθηγητής, Πρόεδρος Τμήματος Φιλοσοφίας Π.Π. – Στασινός Σταυριανέας, Επίκ. Καθηγητής Τμήματος Φιλοσοφίας Π.Π., Συντονιστής Επιστημονικής Επιτροπής Διεξαγωγής Διαγωνισμού

- **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ**

Στασινός Σταυριανέας, Επίκ. Καθηγητής (Συντονιστής), Στέλιος Βιρβιδάκης, Καθηγητής, Κυριακή Γουδέλη, Αν. Καθηγήτρια, Αικατερίνη Καλέρη, Αν. Καθηγήτρια, Παύλος Κόντος, Καθηγητής, Μελίνα Μουζάλα, Επίκ. Καθηγήτρια

4.3. Επικοινωνία

- Ανακοινώσεις, πληροφορίες, οδηγίες, επιστημονική υποστήριξη Διαγωνισμού στην ιστοσελίδα:
<http://www.philosophy.upatras.gr/competition/>
- Για όλα τα άλλα θέματα στην ηλ. διεύθυνση:
philosophia.diagonismos@gmail.com καθώς και στην
- Γραμματεία του Διαγωνισμού,
υπεύθυνη κ. Βερόνα Πέτρου, τηλ.: 6947438675
- Τηλέφωνο επικοινωνίας Συντονιστή της Επιτροπής, κ. Στ. Σταυριανέα:
2610-997623/ 6973546480
- Ταχυδρομική διεύθυνση:
Τμήμα Φιλοσοφίας
(για 6^ο Πανελλαδικό Μαθητικό Διαγωνισμό Φιλοσοφικού Δοκιμίου)
Πανεπιστήμιο Πατρών - Πανεπιστημιούπολη Ρίου - 26500 Πάτρα